

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

ગુજરાતની ઉચ્ચ ન્યાયાલય, અમદાવાદ ખાતે

ફોજદારી અરજી નંબર ૧૫૪૬/૨૦૧૧

સાથે

ક્રિમિનલ રિવીઝન એપ્લિકેશન નંબર ૫૮૧/૨૦૧૩

મંજૂરી અને સહી માટે :

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી અનંત એસ. દવે

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી બી. એન. કારિયા

૧	શું સ્થાનિક અખબારોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવી શકે છે?	
૨	પત્રકારોને રીફર કરવામાં આવે કે નહીં?	
૩	શું માનનીય ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની વાજબી નકલ જોવા માંગે છે?	
૪	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈપણ આદેશ અંગે કાયદાના નોંધપાત્ર પ્રશ્નનો સમાવેશ થાય છે?	

=====

ગુજરાત રાજ્યઅપીલકર્તા (ઓ)

વિરુદ્ધ

મહેન્દ્ર સુભાષભાઈ વાનખેડેસામાવાળા(ઓ)/પ્રતિવાદીઓ

=====

ઉપસ્થિતિ

અપીલકર્તા (ઓ) નંબર ૧ માટે શ્રી ઋત્વીજ ઓઝા, એપીપી
સામાવાળા (ઓ)/પ્રતિવાદી (ઓ) નંબર ૧ ના વકીલ શ્રી કુણાલ એસ. શાહ

=====

કોરમ:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી અનંત એસ. દવે

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી બી. એન. કારિયા

તારીખ: ૧૮જુલાઈ, ૨૦૧૬

સિએવી જજમેન્ટ

(પીઈઆર : માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી બી. એન. કારિયા)

ગુજરાત રાજ્ય દ્વારા ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ૧૫૪૬/૨૦૧૧ ને ક્રિમિનલ
પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૭૩ [ટૂંકમાં "સીઆરપીસી"] ની કલમ ૩૭૭ હેઠળ સુરત
ખાતેના વિદ્વાન મુખ્ય જિલ્લા અને સત્ર ન્યાયાધીશ દ્વારા રકમી જુલાઈ ૨૦૧૧ના
સેશન્સ કેસ નંબર ૩૯/૨૦૧૦ માં પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને સજાના આદેશ
સામે પસંદ કરવામાં આવે છે.જ્યારે, ક્રિમિનલ રિવિઝન એપ્લિકેશન નંબર

૫૮૧/૨૦૧૩ ને મૂળ ફરિયાદી દ્વારા કલમ ૩૯૭ હેઠળ પસંદ કરવામાં આવે છે, જે દંડ પ્રક્રિયા સંહિતા કલમ ૪૦૧ સાથે વાંચીને માન્ય ટ્રાયલ જજ દ્વારા આપવામાં આવેલી સજામાં વધારો કરવા માટે પસંદ કરવામાં આવે છે. આ બંને કાર્યવાહીઓ સજાના ચુકાદા અને હુકમ પર સવાલ ઉઠાવે છે, તેથી તેમની એકસાથે સુનાવણી કરવામાં આવે છે.

વર્તમાન અપીલ તેમજ પુનરીક્ષણ અરજીના નિર્ણય માટે જે વ્યાપક આવશ્યક તથ્યોને જોડવાની જરૂર છે તે એ છે કે-૧૧ ઓક્ટોબર ૨૦૦૮ના રોજ લગભગ ૧૦ વાગ્યે:૨૦ કલાકો સુધી, વર્તમાન પ્રતિવાદી-મહેન્દ્ર સુભાષભાઈ વંખેડે અને અન્ય આરોપી-બાબુભાઈ અનિલભાઈ @હનીફભાઈ રાઠોડે ફરિયાદકર્તાની જ્યોતિ નામની સગીર પુત્રીને એન્ગ્લો વૈદિક હિન્દી વિદ્યાલય, સુરતથી ઉશ્કેરી અને લલચાવી અને વિવિધ સ્થળોએ લઈ ગયા અને તેની ઈચ્છા અને સંમતિ વિરુદ્ધ તેના પર બળાત્કાર ગુજાર્યો. આમ, બંને આરોપીઓએ એકબીજાની મિલીભગતથી આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૬૩, ૩૬૬, ૩૭૬, ૧૧૪ હેઠળ સજાપાત્ર ઘોર ગુનો કર્યો હતો અને તેથી, ઉદાના પોલીસ સ્ટેશન, સુરત ખાતે ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી હતી, જે ૧-સી. આર. નં. ૩૪૪/૨૦૦૮ તરીકે નોંધવામાં આવી હતી, જે તપાસ તંત્રના ચક્રને ગતિમાં લઈ ગઈ હતી.

તપાસ બાદ પોલીસે ૧૧મા એડિશનલ સમક્ષ આરોપપત્ર રજૂ કર્યું હતું. ચીફ જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ, ફર્સ્ટ ક્લાસ, સુરત. પ્રતિવાદી અને અન્ય સહ-

આરોપી દ્વારા કરવામાં આવેલ ગુનો વિદ્વાન સત્ર ન્યાયાધીશની અદાલત દ્વારા સંપૂર્ણપણે સુનાવણીપાત્ર હોવાથી, આ બાબત વિદ્વાન મુખ્ય જિલ્લા અને સત્ર ન્યાયાધીશ, સુરતને સોંપવામાં આવી હતી અને તેને સત્ર કેસ નંબર ૩૯/૨૦૧૦ તરીકે ક્રમાંકિત કરવામાં આવી હતી.

સુનાવણીમાં, પ્રતિવાદીએ દોષિત ન હોવાનો દાવો કર્યો હતો અને તેની સામે લગાવવામાં આવેલા આરોપો માટે તેના પર કેસ ચલાવવાનો દાવો કર્યો હતો.તેથી ફરિયાદી પક્ષે ફરિયાદી, તબીબી અધિકારી, પોલીસ સાક્ષીઓ અને પંચ સાક્ષીઓની તપાસ કરી.ફરિયાદી પક્ષે મૌખિક પુરાવાના સમર્થનમાં દસ્તાવેજી પુરાવા પર પણ આધાર રાખ્યો હતો.વિદ્વત ટ્રાયલ જજ, પુરાવાઓની પ્રશંસા કર્યા પછી પ્રતિવાદી-મહેન્દ્ર સુભાષભાઈ વંજેડાને આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૬૩,૩૬૬,૩૭૬ હેઠળ સજાપાત્ર ગુના માટે દોષિત ઠેરવતા હતા અને બે વર્ષ અને નવ મહિનાની સાદી કેદ ભોગવવાનો આદેશ આપ્યો હતો અને રૂ.અને જ્યારે, માન્ય ટ્રાયલ જજ બાબુભાઈ અનિલભાઈ @હનીફભાઈ રાઠોડ નામના અન્ય આરોપીને કલમ ૩૬૩,૩૬૬ અને કલમ ૧૧૪ આઈ. પી. સી. હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે નિર્દોષ જાહેર કરવા માટે ખુશ હતા. વિદ્વત ટ્રાયલ ન્યાયાધીશે અહીં પ્રતિવાદીને તમામ સજાઓ એક સાથે ભોગવવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો અને ગુજરાત રાજ્ય દ્વારા હાલની અપીલ દાખલ કરવા અને મૂળ ફરિયાદી દ્વારા તેમાં વિનંતી કરાયેલા આધારો પર પુનરીક્ષણ અરજીને વેગ

આપતા, જેના માટે તે તેની ન્યાયિક કસ્ટડી દરમિયાન પહેલેથી જ પસાર થઈ ચૂક્યો છે, તેને મોકૂફ રાખ્યો હતો.

શરૂઆતમાં, એ ઉદ્દેખ કરવો જરૂરી છે કે ગુજરાત રાજ્ય દ્વારા રજૂ કરાયેલી ક્રિમિનલ મિસેલેનિયસ એપ્લિકેશન નંબર ૧૭૨૨૪/૨૦૧૧ એ ૨૬મી જુલાઈ, ૨૦૧૧ના રોજ આપેલા ચુકાદા અને આદેશ સામે અપીલ કરવાની મંજૂરી માંગી હતી. બાબુભાઈ અનિલભાઈ @હનીફભાઈ રાઠોડને આ અદાલત દ્વારા નામંજૂર કરવામાં આવ્યા [કોરમ:રવિ આર. ત્રિપાઠી અને પરેશ ઉપાધ્યાય, જે. જે.] ૬ સપ્ટેમ્બર, ૨૦૧૨ના રોજ આદેશ આપ્યો હતો.

પ્રતિવાદી-રાજ્ય વતી હાજર રહેલા જાણીતા એપીપી શ્રી રુતવિજ ઓઝા, અરજદાર-મૂળ ફરિયાદી વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી મનન એ. શાહ અને પ્રતિવાદી વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી કુણાલ એસ. શાહ.

વિદ્વાન એપીપી દ્વારા વિનંતી કરવામાં આવે છે કે આઈપીસીની કલમ ૩૬૩,૩૬૬,૩૭૬ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે વિદ્વાન ટ્રાયલ જજ દ્વારા લાદવામાં આવેલી સજા પ્રતિવાદી દ્વારા કરવામાં આવેલા ગુના માટે અત્યંત અપૂરતી અને અપ્રમાણસર છે, અને તેથી, તે આ અદાલત દ્વારા વધારવાને પાત્ર છે.વધુમાં વિનંતી કરવામાં આવે છે કે નીચેના વિદ્વાન ન્યાયાધીશે તેમનો

અભિગમ સંપૂર્ણપણે ખોટો હતો અને કાયદાની ફરજિયાત જરૂરિયાતને પણ ધ્યાનમાં લીધી ન હતી, જ્યારે બળાત્કારના ગુના માટે સજાને ઘટાડીને બે વર્ષ અને નવ મહિનાનો સમયગાળો કરવામાં આવ્યો હતો, જે એક સગીર છોકરી પર આચરવામાં આવ્યો હતો.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે વિવાદિત ચુકાદો વિવેકના ઉપયોગના અભાવથી પીડાય છે અને આપવામાં આવેલી સજા માત્ર કાયદાના આદેશને જ નહીં પરંતુ પ્રતિવાદી દ્વારા કરવામાં આવેલા ગુનાની ગંભીરતાની પ્રકૃતિને પણ સંપૂર્ણપણે અસંગત છે.કે, વિદ્વાન ન્યાયાધીશે ફરિયાદીના પુરાવાની યોગ્ય રીતે પ્રશંસા કરી નથી [પીડબ્લ્યુ-૧: રમેશભાઈ તુલસીરામ [પીડબ્લ્યુ-૧૧: આંક ૪૮] અને આચાર્ય-રેણુકાબેન મણિલાલ [પીડબ્લ્યુ-૧૨:[૪૯] પ્રદર્શિત કરો જ્યાંથી તે સ્પષ્ટ છે કે આરોપી વ્યક્તિએ ફરિયાદીની ૧૪ વર્ષ અને ૯ મહિનાની સગીર પુત્રીનું કાયદેસર કબજામાંથી અપહરણ કર્યું છે અને તેની ઈચ્છા અને સંમતિ વિરુદ્ધ તેના પર બળાત્કાર કર્યો છે.કે, વિદ્વત ન્યાયાધીશે આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૬૩,૩૬૬,૩૭૬ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે સજા સંભળાવતી વખતે નરમ વલણ અપનાવવામાં ભૂલ કરી છે. કે, ગુના માટે વિદ્વાન ટ્રાયલ જજ દ્વારા આપવામાં આવેલી સજા ન્યાયની મજાક સિવાય બીજું કંઈ નથી, અને તેથી પણ, તે વધારવાને પાત્ર છે.તેમણે ઉમેર્યું હતું કે પીડિતાના પુરાવાની પ્રકૃતિ અને આરોપી દ્વારા કરવામાં આવેલા ગુનાની ગંભીરતાને ધ્યાનમાં રાખીને, વિદ્વત ટ્રાયલ જજે મહત્તમ સજા આપવી જોઈતી હતી.કે, કોઈ પર્યાપ્ત કારણ આપ્યા વિના, વિદ્વાન ન્યાયાધીશે આરોપી પર

ઓછી સજા લાદવામાં ભૂલ કરી છે કારણ કે તે કાયદાની જોગવાઈઓ અનુસાર નથી.કે, એકિઝબિટ ૩૪ ખાતે પીડબ્લ્યુ-૭ પીડિતાના પુરાવાની વિદ્વાન ન્યાયાધીશ દ્વારા યોગ્ય રીતે પ્રશંસા કરવામાં આવતી નથી.વધુમાં વિનંતી કરવામાં આવી હતી કે જ્યારે રેકૉર્ડમાંથી તે સ્પષ્ટ રીતે બહાર આવે છે કે આરોપી વ્યક્તિએ સગીરની ઇચ્છા અને સંમતિ વિરુદ્ધ બળજબરીથી બળાટકાર કર્યો છે, ત્યારે વિદ્વાન ન્યાયાધીશે પીડિતાના નિવેદન પર આધાર રાખવો જોઈએ.જો કે, વિદ્વત ટ્રાયલ ન્યાયાધીશે ઓછી સજા લાદીને પીડિતાના પુરાવા પર આધાર ન રાખવાની ભૂલ કરી છે.આ સંજોગોમાં, વિદ્વાન એપીપી દ્વારા આ અપીલને મંજૂરી આપવા અને તે રીતે વિદ્વાન ન્યાયાધીશ દ્વારા લાદવામાં આવેલી સજામાં વધારો કરવાની વિનંતી કરવામાં આવે છે.તેમની દલીલોના સમર્થનમાં, વિદ્વાન એપીપીએ નીચેના અધિકારીઓ પર આધાર રાખ્યો છે, એટલે કે.,

[એ] શિમ્બૂ અને અન્ય વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય,

(૨૦૧૪) ૧૩ એસસીસી ૩૧૮;

[બી] પરમિંદર ઉર્ફે લડકા પોલા વિરુદ્ધ દિલ્લી રાજ્ય,

(૨૦૧૪) ૨ એસસીસી ૫૯૨;

[સી] રાજસ્થાન રાજ્ય વિરુદ્ધ વિનોદ કુમાર,

(૨૦૧૨) ૬ એસસીસી ૭૭૦;

[ડી] મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય વિરુદ્ધ બાલુ,

(૨૦૦૫) ૧ એસસીસી ૧૦૮.

ક્રિમિનલ રિવિઝન એપિલકેશનમાં અરજદાર વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી મનન એ. શાહે વિદ્વાન એપીપી શ્રી રુતવિજ ઓઝા દ્વારા રાજ્ય વતી અને તેના વતી રજૂ કરવામાં આવેલી દલીલોને સમર્થન આપ્યું છે. તેમણે વધુમાં દલીલ કરી હતી કે નીચેની અદાલત દ્વારા આરોપીઓને આપવામાં આવેલી સજા કાયદાની વિરુદ્ધ છે અને કોઈપણ પર્યાપ્ત કારણો વિના છે, અને તેથી, આ અદાલત દ્વારા તેને વધારવી જોઈએ.

તેનાથી વિપરીત, પ્રતિવાદી-આરોપી વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી શકીલ કુરેશીએ એવી દલીલ કરીને વિવાદિત ચુકાદા અને આદેશને ભારપૂર્વક ટેકો આપ્યો હતો કે ઘટના સમયે પ્રતિવાદી-આરોપી પોતે ૧૮ વર્ષનો હતો, અને તેથી, આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૭૬ હેઠળ માનવામાં આવેલી ગંભીર સજા પ્રતિકૂળ હશે.તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે પ્રતિવાદી-આરોપી તેમજ પીડિતા પ્રેમમાં હતા.પીડિતાનું પ્રતિવાદી-આરોપી દ્વારા ક્યારેય અપહરણ કરવામાં આવ્યું ન હતું અથવા તેણીની ઈચ્છા અથવા ઈચ્છા વિરુદ્ધ ક્યારેય બળાત્કાર કરવામાં આવ્યો ન હતો, અને તેથી, દયાળુ દ્રષ્ટિકોણ અપનાવવો જોઈએ, ખાસ કરીને એ હકીકતની પૃષ્ઠભૂમિમાં કે જે આ ઘટના લગભગ આઠ વર્ષ પહેલાં બની હતી.તેમણે વધુમાં દલીલ કરી હતી કે વિદ્વત ટ્રાયલ જજે કાયદા

હેઠળ નિર્ધારિત લઘુત્તમ સજા કરતાં ઓછી સજા આપવા માટે પૂરતા અને નક્કર કારણો આપ્યા છે, કારણ કે તેણી સોળ વર્ષથી ઓછી ઉંમરની હતી અને પ્રતિવાદી સાથે પ્રેમમાં પડી હતી.કે, તેમને તેમના પ્રેમ સંબંધના ભવિષ્યમાં પરિણામ વિશે કોઈ ખ્યાલ નહોતો, અને તેથી, આરોપીઓને ઓછી સજા આપવા માટે વિદ્વાન ટ્રાયલ જજ દ્વારા વિવેકબુદ્ધિનો યોગ્ય ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે.તેમણે ઉમેર્યું હતું કે તેણીના શરીર પર કોઈ ઈજા નહોતી અને જાતીય સંભોગ, જો કોઈ કરવામાં આવ્યો હોય, તો અમે પીડિતાની સંમતિથી કર્યો હતો અને તેથી, આરોપીઓને આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૭૬ હેઠળ સજાપાત્ર ગુના માટે મહત્તમ સજા આપીને દોષિત ઠેરવી શકાય નહીં. તેમની દલીલોના સમર્થનમાં, વિદ્વાન વકીલ શ્રી કુરેશીએ નીચેના અધિકારીઓ પર આધાર રાખ્યો હતો:

[એ] છત્તીસગઢ રાજ્ય વિરુદ્ધ લેખરામ,

(૨૦૦૬) ૫ એસસીસી ૭૩૬;

[બી] આશી દેવી અને અન્યો વિરુદ્ધ રાજ્ય [એનસીટી દિલ્હી],

(૨૦૧૪) ૧૨ એસસીસી ૫૮૧;

[સી] સુશીલ અંસલ વિરુદ્ધ રાજ્ય, શ્રુ 'સીબીઆઈ,

(૨૦૧૫) ૧૦ એસસીસી ૩૫૮;

[ડી] મોહમ્મદ ઇમરાન ખાન વિરુદ્ધ રાજ્ય સરકાર [એનસીટી દિલ્હી]

(૨૦૧૧) ૧૦ એસસીસી ૧૮૨;

[ઇ] ચતુરજી કામાજી ઠાકુર ના પુત્ર લવજીજી વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય,

૨૦૧૪ (૨) જીએલએચ ૧૫૩;

[એફ] મેસર્સ ઇન્ડસ એરવેઝ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ અને અન્યો વિરુદ્ધ મેસર્સ મેગ્નમ

એવિએશન પ્રાઇવેટ લિમિટેડ અને અન્યો,

૨૦૧૪ (૨) જીએલએચ ૧૬૧;

[જી] જરનૈલ સિંહ વિરુદ્ધ પંજાબ રાજ્ય,

(૧૯૯૮) ૭ એસસીસી ૬૨૯;

[એચ] પરેશભાઈ અન્નાભાઈ સોનવાને વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય અને અન્યો,

૨૦૧૬ (૩) સ્કેલ ૩૪૯;

[આઈ] લલિત કુમાર યાદવ ઉર્ફે કુરી વિરુદ્ધ ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય,

(૨૦૧૪) ૧૧ એસસીસી ૧૨૯;

[જે] ધવલ દલપતભાઈ પટેલ વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય,

[૨૦૧૬ની ફોજદારી અપીલ નંબર ૧૭૮-૧૭૯:૨૯/૨/૨૦૧૬] પર
ડીડી.

છેવટે, પ્રતિવાદી-આરોપી વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ દ્વારા ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદા અને આદેશની પુષ્ટિ કરવા અને તે રીતે રાજ્ય દ્વારા પસંદ કરવામાં આવેલી હાલની અપીલ તેમજ મૂળ ફરિયાદી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી ફોજદારી પુનરાવર્તન અરજીને રદ કરવા વિનંતી કરવામાં આવી હતી.

દોષિત ઠેરવવા અને સજા સામે દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલમાં, પ્રતિવાદી વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલે દોષિત ઠેરવવાના તારણોને પડકાર્યા ન હતા અને પીડિત અને પ્રતિવાદી વચ્ચેના પ્રેમ સંબંધને ધ્યાનમાં રાખીને માત્ર એ જ આધાર પર આપવામાં આવેલી સજાના સંદર્ભમાં અદાલતને સંબોધન કર્યું હતું. તેમણે દલીલ કરી હતી કે આરોપીની ઉંમર એક મહત્વપૂર્ણ વિચારણા છે. વિદ્વાન વકીલ અનુસાર પ્રતિવાદી-આરોપી પહેલેથી જ બે વર્ષ અને નવ મહિનાની સજા ભોગવી ચૂક્યો છે.તેનો કોઈ ગુનાહિત ઇતિહાસ નથી, અને તેથી, પીડિત દ્વારા લખાયેલા પત્ર અને પ્રતિવાદીની ઉંમર સહિત અન્ય સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને, વિદ્વત ટ્રાયલ ન્યાયાધીશે સજાને પહેલેથી જ પસાર થયેલા

સમયગાળા સુધી ઘટાડવા માટે યોગ્ય કેસ ગણ્યો છે, જે ઉપર નોંધ્યા મુજબ લગભગ બે વર્ષ અને નવ મહિના હતો.

ચાલો, સૌ પ્રથમ, વાક્યના પ્રશ્નનો વિચાર કરીએ.આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૭૬ અદાલત પર તે ગુનાના આરોપીઓને ઓછામાં ઓછી સાત વર્ષની સજા ફટકારવાની જવાબદારી લાદે છે.જો કે, ચુકાદામાં નોંધાયેલા પર્યાપ્ત અને વિશેષ કારણો માટે અપવાદ કરવામાં આવે છે.આમ, કોર્ટ સાત વર્ષથી ઓછી સજા ફટકારી શકે છે, પરંતુ સારા કારણોસર.જો કે, તાત્કાલિક કેસમાં, વિવાદિત ચુકાદા દ્વારા, વિદ્વત ટ્રાયલ ન્યાયાધીશે સાત વર્ષના નિર્ધારિત લઘુત્તમ સમયગાળા સામે સજાને ઘટાડવાના નીચેના કારણો સોંપ્યા હતા, જે પહેલાથી જ પસાર થઈ ચૂક્યો છે., ૨ વર્ષ અને ૯ મહિના.

“કારણો –અદાલત દ્વારા નોંધાયેલા વધુ નિવેદનમાં આરોપીએ જણાવ્યું છે કે ઘટના સમયે તેની ઉંમર ૧૮ વર્ષની હતી.નીચે આપેલા અદાલતના રેકૉર્ડ પરથી, ઓળખના નિવેદન પર, પ્રતિવાદીની ઉંમર અગાઉના લેખિત આંકડા પર વ્હાઈટનર લાગુ કરીને ૨૦ વર્ષ તરીકે દર્શાવવામાં આવી છે.એક્ઝિઝિટ ૩૭ ખાતે ડૉક્ટર દ્વારા જારી કરાયેલા પ્રમાણપત્રમાં જાહેર કરવામાં આવેલી ઉંમર ૨૦ વર્ષ છે. પીડિતે પીડબ્લ્યુ-૯ ડૉ. અંજલિ સમક્ષ આપેલા ઇતિહાસમાં પ્રતિવાદીની ઉંમર ૧૮ વર્ષ જાહેર કરવામાં આવી હતી.૯ એપ્રિલ, ૨૦૦૯ના રોજ જ્યારે

આરોપ નક્કી કરવામાં આવ્યો ત્યારે આરોપીએ પોતાની ઉંમર ૧૮ વર્ષ જાહેર કરી હતી.વિદ્વાન સત્ર ન્યાયાધીશના અવલોકનો અનુસાર, ટૂંકમાં, પ્રતિવાદી-આરોપીની ઉંમર ૧૮ વર્ષની હતી, જેને પ્રેમ સંબંધના કિસ્સામાં સગીર અથવા મોટી ન કહી શકાય, જ્યાં પક્ષોને પરિણામો વિશે જાણ ન હોય, ન તો તેઓ પરિણામની કાળજી લેશે.પરંતુ, પીડિતાના વર્તનને ધ્યાનમાં લેતા, જ્યાં તે સાબિત થાય છે કે ગુનો કાયદા અનુસાર રચાય છે, ત્યારે ગંભીર સજા આપવી વાજબી નથી, જ્યારે તેના કારણોનો ઉલ્લેખ કરીને કાયદા અનુસાર લઘુત્તમ સજા લાદવામાં આવી શકે છે, ત્યારે આરોપીઓને કેસની હકીકતોને ધ્યાનમાં લઈને રાહત આપી શકાય છે.”

વિદ્વાન સત્ર ન્યાયાધીશે એવું પણ વિચાર્યું હતું કે પ્રતિવાદી-આરોપી ૨૦મી ઓક્ટોબર ૨૦૦૮થી ન્યાયિક કસ્ટડીમાં હતો અને તેણે બે વર્ષ અને નવ મહિના પૂર્ણ કર્યા હતા, અને તેથી, ભાડૂતને સજા આપવી જોઈએ.

દેખીતી રીતે, વિદ્વાન સત્ર ન્યાયાધીશે તેના ચુકાદામાં આપેલા અને અહીં ઉપર ટાંક્યા મુજબના કોઈ પણ કારણોને આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૭૬ હેઠળ સજાપાત્ર ગુના માટે નિર્ધારિત ઓછામાં ઓછા સાત વર્ષના સમયગાળાથી સજાને ઘટાડવા માટે 'પર્યાપ્ત' અથવા 'વિશેષ' કારણો તરીકે સમજી શકાય નહીં. વિદ્વત ટ્રાયલ ન્યાયાધીશે ગુનાની ગંભીરતા પર પોતાનું મન લગાવ્યું હોય તેવું લાગતું

નથી અને તેના બદલે આ આધાર પર સજા ઘટાડી હતી કે આરોપીની ઉંમર ૧૮ વર્ષની હતી; તેઓ પ્રેમ સંબંધના કેસમાં પરિણામથી વાકેફ ન હતા, અથવા નાની ઉંમરે પરિણામ તેમજ પીડિતાના વર્તનની કાળજી લેતા ન હતા.અમારું માનવું છે કે આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૭૬ હેઠળ સજા પામેલા ગુના માટે બે વર્ષ અને નવ મહિનાની સજા હાસ્યાસ્પદ રીતે ઓછી છે અને સાબિત થયેલી ગુનાની ગંભીરતાને અનુરૂપ નથી.વિદ્વાન સેશન્સ જજ દ્વારા બતાવવામાં આવેલી સહાનુભૂતિ સંપૂર્ણપણે ખોટી ધારણા છે અને સમાજમાં ખોટો સંકેત મોકલવાની સંભાવના છે, તેથી અમે આ વિષય પરના કાયદાની તપાસ અને વિશ્લેષણ કરીને આ બાબતે તપાસ કરીને તેની સમીક્ષા કરવા માંગીએ છીએ.

છત્તીસગઢ રાજ્ય વિરુદ્ધ લેખરામ [ઉપરોક્ત] ના કેસમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલને મંજૂરી આપતી વખતે ચુકાદો આપ્યો હતો અને અવલોકન કર્યું હતું કે ફરિયાદી એક પરિપક્વ છોકરી છે.તેણી પરિણીત હતી.તેણીએ થોડા મહિનાઓ તેના સાસુ-સસરા સાથે વિતાવ્યા હતા.પ્રતિવાદી તેના ઘરે કામ કરતો હતો.આમ, તેઓ એકબીજાને લાંબા સમયથી ઓળખતા હતા.ફરિયાદી પક્ષ દેખીતી રીતે તેનો કેસ સાબિત કરી શક્યો ન હતો કે તેણીને તેના વાલીની કસ્ટડીમાંથી પ્રતિવાદી દ્વારા ખોટી અરજી પર લલચાવવામાં આવી હતી કે તે તેની સાથે લગ્ન કરશે.તેણીએ આ સૂચનને નકારી કાઢ્યું કારણ કે સંભવતઃ તેણી જાણતી હતી કે તેણી પરિણીત છે,

તેણીએ પ્રતિવાદી સાથે ફરીથી લગ્ન કરવાનો પ્રશ્ન ઊભો ન થાય.તે પ્રતિવાદી સાથે થોડા સમય માટે ભાડાના મકાનમાં રહેતી હતી.બંને અદાલતોએ તે સંમતિ આપનાર પક્ષ હોવાના આધારે કાર્યવાહી કરી હતી.આ ઘટના ૧૯૮૬માં બની હતી.તે જ લગભગ ૧૦ વર્ષ સુધી બાકી રહ્યું.આવી અપીલને પ્રાધાન્ય આપવા માટે નિર્ધારિત સમયગાળાની મર્યાદાના ૨૩૦ દિવસ પછી રાજ્ય દ્વારા વિશેષ રજા અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી.જોકે, વિશેષ રજા અરજી દાખલ કરવામાં વિલંબને માફ કરવામાં આવ્યો હતો.તે લગભગ દોઢ વર્ષથી કસ્ટડીમાં હોવાનું કહેવાય છે.આ કેસની વિચિત્ર હકીકતો અને સંજોગોમાં અને એ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને કે બંને અદાલતો એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચી છે કે તે સંમતિ આપનાર પક્ષકાર હતી, અપીલકર્તાને પાછા જેલમાં મોકલવો યોગ્ય ન પણ હોઈ શકે.વર્તમાન કેસની હકીકતોની સરખામણી આ નક્કી થયેલા કેસ સાથે કરીએ તો તે સંપૂર્ણપણે અલગ છે.અહીં, ફરિયાદી એક સગીર છોકરી અને અપરિણીત છે, અને તેથી, આ નિર્ણય પ્રતિવાદી-આરોપીને કોઈ મદદ કરશે નહીં.

આશી દેવી અને અન્ય વિરુદ્ધ રાજ્ય [એનસીટી દિલ્હી] (ઉપરોક્ત) ના કિસ્સામાં, ૯૩ વર્ષની વયના આરોપી સામે આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો, જે ૫ ફેબ્રુઆરી ૨૦૦૯ થી ૧૩ મે ૨૦૦૯ ના આદેશ દ્વારા સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા જામીન મંજૂર ન થાય ત્યાં સુધી જેલમાં રહ્યા હતા, જેમાં વૃદ્ધાવસ્થાને ધ્યાનમાં રાખીને આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૭૯ હેઠળ ત્રણ વર્ષની સખત કેદ અને આઈ.

પી. સી. ની કલમ ૪૪૮ હેઠળ એક વર્ષની સખત કેદની સજામાં ફેરફાર કરવામાં આવ્યો હતો. આ કેસની હકીકતો તેનાથી અલગ છે, જે આ અદાલત ચુકાદો આપે છે, અને તેથી, પ્રતિવાદી માટે વિદ્વાન વકીલ દ્વારા આધાર રાખેલો નિર્ણય કેસની હકીકતોમાં લાગુ થશે નહીં.ટાંકવામાં આવેલા કેસમાં, મહિલા આરોપીની ઉંમરને ધ્યાનમાં રાખીને, સર્વોચ્ચ અદાલતે તેને આપવામાં આવેલી સજામાં ફેરફાર કર્યો હતો.તે ભાગ્યે જ ઉદ્દેશ કરવાની જરૂર છે કે ગુનાની ગંભીરતા, ગુનાની રીત, આરોપીની ઉંમર અને અન્ય હળવી પરિસ્થિતિઓને ધ્યાનમાં રાખીને યોગ્ય સજા આપવી પડશે.સજા ન તો અતિશય કઠોર હોવી જોઈએ અને ન તો હાસ્યાસ્પદ રીતે ઓછી હોવી જોઈએ.

સુશીલ અંસલ વિરુદ્ધ સેન્ટ્રલ બ્યુરો ઓફ ઇન્વેસ્ટિગેશન દ્વારા રાજ્યના
[ઉપરોક્ત] કેસમાં પ્રતિવાદી-આરોપીના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા લેવામાં આવેલા અન્ય નિર્ણયમાં, આરોપીઓના આરોપો દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૪-એ, ૩૩૭,૩૩૮ અને ૩૬ હેઠળ ગુનાહિત બેદરકારીને કારણે મૃત્યુ અથવા માનવ જીવનને જોખમમાં મૂકવા અથવા સલામતીને નુકસાન/ગંભીર ઈજા/બેદરકારી, અને સામાન્ય કાયદા અને વૈધાનિક જોગવાઈઓ હેઠળ ફરજો અને જવાબદારીઓના ઉલ્લંઘન માટે શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે હતા.તે ઉપહાર સિનેમાનો કેસ હતો જેમાં ક્રિમિનલ અપીલ્સ નંબર ૫૯૭-૯૮/૨૦૧૦ ના A-૧, A-૨ (ઉપહાર સિનેમાના માલિકો) અને A-૧૫ (દિલ્લી ફાયર સર્વિસ ઓફિસર કે

જેમણે ફાયર સેફ્ટી અને એસ્કેપના દષ્ટિકોણથી ઉપહાર સિનેમાને NOC જારી કરી હતી) ને દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા હતા અને સજાની માત્રા નક્કી કરવામાં આવી હતી.આ કેસની હકીકતો અનુસાર, અપીલકર્તાઓ-ઉપહાર સિનેમાના માલિકોએ વધુ બેઠકો સમાવવા માટે બાલ્કનીમાંથી એક બંધ કરી દીધી હતી.આની અસર દર્શકોની સલામતી સાથે થઈ હતી અને જ્યારે વિદ્યુત ખામીને કારણે આગ લાગી ત્યારે ૫૯ લોકો મૃત્યુ પામ્યા હતા અને ૧૦૦ અન્ય ઘાયલ થયા હતા.જો માલિકોએ બહાર નીકળવાનો એક રસ્તો બંધ ન કર્યો હોત, તો કદાચ માનવ જીવનને ઓછું નુકસાન થયું હોત.અપીલકર્તાઓ એ-૧ અને એ-૨ની દોષિતતાને સુપ્રીમ કોર્ટે સમર્થન આપ્યું હતું.એ-૧ અને એ-૨ને આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૬ અને સિનેમેટોગ્રાફ એક્ટ, ૧૯૫૨ની કલમ ૧૪ સાથે વાંચીને કલમ ૩૦૪-એ/૩૩૭/૩૩૮ હેઠળ ગુના માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા હતા. એ-૧ને આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૬ સાથે વાંચીને કલમ ૩૦૪-એ/૩૩૬/૩૩૮ હેઠળ દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો હતો. નીચેની અદાલતો દ્વારા લાદવામાં આવેલી સજાને એક વર્ષથી વધારીને મહત્તમ બે વર્ષ કરવામાં આવી હતી.કોઈ નાગરિક નુકસાનનો દાવો કરવામાં આવ્યો ન હોવાથી અને વૃદ્ધાવસ્થા અને સ્વાસ્થ્યની સ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને, દરેક એ-૧ અને એ-૨ પર તેમની બાકીની સજાના બદલામાં ૩ કરોડ રૂપિયાનો દંડ ફટકારવામાં આવ્યો હતો.સમાનતાના આધારે એ-૧ને પણ આવી જ શરતો પર મુક્ત કરવામાં આવ્યો હતો પરંતુ દંડની રકમ ૧૦ લાખ રૂપિયા નક્કી કરવામાં આવી હતી.એ-

૧ સુનીલ અંસલની સજાના સંદર્ભમાં એ-૧ સુનીલ અંસલના મુદ્દા પર, કારણ કે આ બાબત ત્રણ ન્યાયાધીશોની બેન્ચને મોકલવામાં આવી હતી, સર્વોચ્ચ અદાલતે પેરા-૧૭માં અવલોકન કર્યું હતું કે, "અમે એ હકીકતથી વાકેફ છીએ કે આટલી મોટી બાબતમાં વધુ સજાની જરૂર પડી શકે છે, પરંતુ અદાલતે પોતાને સજા નિર્ધારિત કરતા કાયદા હેઠળ ઉપલબ્ધ પસંદગી સુધી મર્યાદિત રાખવી પડશે. હકીકત એ છે કે કાયદા હેઠળ નિર્ધારિત મહત્તમ સજા બે વર્ષનો સમયગાળો છે અને ઉચ્ચ અદાલતે કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં એક વર્ષની સજા આપવાનું પસંદ કર્યું હતું. "સર્વોચ્ચ અદાલતનો મત હતો કે ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલી સજાને આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૪-એ હેઠળ મહત્તમ બે વર્ષની મુદત સુધી વધારવાની જરૂર છે, પરંતુ એક વર્ષની સજાના વધારાના સમયગાળાને બદલે, દંડની નોંધપાત્ર રકમ લાદવાની જરૂર છે. અને તેથી, બંને આરોપીઓને (એ-૧ અને એ-૨) ૩ કરોડનો દંડ ચૂકવવાનો આદેશ આપવામાં આવ્યો હતો અને જો ઉપરોક્ત દંડ ત્રણ મહિનાના સમયગાળામાં ચૂકવવામાં આવે તો સજાને ઘટાડીને પહેલેથી જ ભોગવેલી સજા કરવામાં આવશે. સર્વોચ્ચ અદાલતે એ પણ નોંધ્યું હતું કે અપીલકર્તા નંબર ૧ એકદમ વૃદ્ધ હતો, અને તેથી, તેને સખત કેદમાંથી પસાર થવા માટે કહેવું ફળદાયી ન હોઈ શકે.

મોહમ્મદ ઈમરાન ખાન વિરુદ્ધ રાજ્ય સરકાર [એનસીટી દિલ્હી]

(ઉપરોક્ત) ના કેસમાં આપવામાં આવેલા અન્ય એક નિર્ણયમાં, આરોપીઓ પર

આઈપીસીની કલમ ૩૬૬ અને ૩૭૬ હેઠળ આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો. ટ્રાયલ કોર્ટે બંને આરોપીઓને દોષિત ઠેરવ્યા હતા.દિલ્હીની ઉચ્ચ અદાલતે આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૭૬ હેઠળ ૮મી ડિસેમ્બર ૨૦૦૮ના તેના આદેશ દ્વારા અપીલકર્તા-આરોપીઓની દોષિતતાને સમર્થન આપ્યું હતું, જોકે, આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૭૬ હેઠળ તેમની દોષિતતાને રદ કરી હતી અને સજાને સાત વર્ષની સખત કેદમાંથી ઘટાડીને ૩.ઉચ્ચ અદાલતે તમામ સંજોગો પર વિચાર કર્યો; જેમાં વર્ષ ૧૯૯૮માં બનેલી ઘટના, તેની સામેની અપીલ ૧૦ વર્ષથી વધુ સમયથી પડતર હતી, ફરિયાદી સ્વેચ્છાએ અપીલકર્તાઓ સાથે મેરઠ ગયા હતા અને તેમની સાથે એક હોટલમાં રોકાયા હતા અને જ્યારે તેઓ ૧૫ વર્ષથી વધુ ઉંમરના હતા ત્યારે તેઓ અપીલકર્તાઓ સાથે ભાગી ગયા હતા અને અપીલકર્તાઓ યુવાન છોકરાઓ હતા, ત્યારે સજાને ઘટાડીને ૫ વર્ષ કરી હતી જે ગુના માટે લઘુતમ નિર્ધારિત સજા કરતાં ઓછી હતી.આ નિર્ણયમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતના અભિપ્રાય મુજબ, ઉચ્ચ અદાલતે પોતે જ વિશેષ કારણો નોંધીને ગુના માટે નિર્ધારિત લઘુતમ સજા કરતાં ઓછી સજા સંભળાવી હોવાથી, સર્વોચ્ચ અદાલતે સગીર પર બળાત્કારના સાબિત થયેલા કેસમાં સજાને વધુ ઘટાડવા માટે તેને યોગ્ય કેસ માન્યો ન હતો અને તે મુજબ આરોપી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલને ફગાવી દેવામાં આવી હતી.અહીં પણ, ટાંકવામાં આવેલા કેસની હકીકતો તેમજ હાથ પરનો કેસ એકદમ અલગ છે, કારણ કે ત્યાં આ ઘટના વર્ષ ૧૯૮૮માં બની હતી અને સર્વોચ્ચ અદાલતે ૧૦ ઓક્ટોબર

૨૦૧૧ના રોજ અપીલનો નિર્ણય લીધો હતો.તેથી, વર્તમાન કેસમાં આટલો લાંબો સમય વીતી ગયો નથી.

ચતુરજી કામાજી ઠાકુરના પુત્ર લવજીજી વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય
[ઉપરોક્ત], આરોપી પર કલમ ૩૬૩,૩૬૬ અને ૩૭૬ આઈ. પી. સી. હેઠળ સજાપાત્ર ગુના માટે આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો, જો કે, વિદ્વત ટ્રાયલ જજે તેને શંકાનો લાભ આપ્યા પછી કલમ ૩૬૩ અને ૩૬૬ આઈ. પી. સી. હેઠળ સજાપાત્ર ગુના માટે તેને નિર્દોષ જાહેર કરવાનો આદેશ આપ્યો હતો અને તેને દોષી ઠેરવવામાં આવ્યો હતો અને બે વર્ષની સજા ફટકારવામાં આવી હતી. આ અદાલતના વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશ સમક્ષ વિચારણા માટે જે પ્રશ્ન ઊભો થયો હતો તે એ હતો કે કાયદા હેઠળ નિર્ધારિત લઘુત્તમ સજા કરતાં ઓછી સજા આપતી વખતે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા કયા પર્યાપ્ત અને વિશેષ કારણો આપવામાં આવ્યા હતા.આ કેસમાં, રેકૉર્ડ પરના પુરાવા અને કાયદાની જોગવાઈઓની પ્રશંસા પર ઉચ્ચ અદાલત સ્વતંત્ર રીતે નિષ્કર્ષ પર આવી હતી કે ટ્રાયલ કોર્ટે આ બાબત/કેસનો નિકાલ કરવામાં કોઈ કાયદેસરની ભૂલ કરી નથી તેમજ આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૭૬ હેઠળ બળાત્કારના ગુના માટે નિર્ધારિત લઘુત્તમ સજા કરતાં ઓછી સજા લાદવા માટેના પૂરતા સ્રોત સંજોગો/કારણોને યોગ્ય રીતે ધ્યાનમાં લીધા છે. કાયદા હેઠળ નિર્ધારિત લઘુત્તમ સજા કરતાં ઓછી સજા આપવાની વિવેકબુદ્ધિ હંમેશા અદાલત સમક્ષ હોય છે, પરંતુ ઓછી સજા આપતી

વખતે દરેક કેસની હકીકતોની અદાલત દ્વારા વિચારણા અને તપાસ કરવાની જરૂર પડશે.

જરનૈલ સિંહ વિરુદ્ધ પંજાબ રાજ્ય (ઉપરોક્ત) ના કિસ્સામાં, ૧૫ વર્ષની સગીર છોકરી પર બળાત્કાર ૧૭ વર્ષના યુવાન છોકરા દ્વારા કરવામાં આવ્યો હતો. ફરિયાદી સંમતિ આપનાર પક્ષકાર હતો, અને તેથી, એ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને કે તે એક વખતનું કૃત્ય હતું અને અપીલકર્તાની નાની ઉંમર પણ હતી, સર્વોચ્ચ અદાલતે સજાની સજાને ઘટાડીને વળતર તરીકે ફરિયાદીને ચૂકવવા માટેના રૂ. ૧૨,૦૦૦/= ના દંડ સાથે પહેલેથી જ પસાર કરેલ સમયગાળો કરી દીધી હતી. વર્તમાન કેસમાં, માત્ર રૂ. ૧૦૦/= નો દંડ સૂરતના વિદ્વાન સત્ર ન્યાયાધીશ દ્વારા લાદવામાં આવે છે. વધુમાં, ટાંકવામાં આવેલા કેસમાં, તે એક વખતનું કૃત્ય હતું અને આરોપી દ્વારા વર્તનનું સતત કારણ નહોતું. તેથી, હાથ પરના કેસની હકીકતો તેનાથી તદ્દન અલગ છે, જેના પર પ્રતિવાદી-આરોપી માટે અને તેના વતી આધાર રાખવામાં આવી રહ્યો છે.

પરેશભાઈ અન્નાભાઈ સોનવાને વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય અને અન્યો (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૮૫, ૩૮૭ અને ૫૦૪ હેઠળ ગુના માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો હતો. તેમાં આરોપી નંબર ૧ થી ૩ ને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા કલમ ૩૮૫ આઈ. પી. સી. હેઠળ ગુના માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા

હતા, જ્યારે અન્ય આરોપો ફરિયાદી પક્ષ દ્વારા સાબિત થયા ન હતા.રોકડ અને મોબાઈલ સહિત કથિત લૂંટની કિંમત માત્ર રૂ. ૧૬,૫૫૦/= અને અપીલકર્તાની નાની ઉંમરની હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને, ટ્રાયલ કોર્ટે રૂ. ૧૦૦/= દંડ સાથે માત્ર એક વર્ષની સખત કેદની સજા ફટકારી હતી.અપીલ પર, ઉચ્ચ અદાલતે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા લાદવામાં આવેલા દંડ સાથે સજાને વધારીને પાંચ વર્ષની સખત કેદ કરી હતી.અપીલકર્તા વર્ષ ૨૦૦૮માં આત્મસમર્પણ કર્યું ત્યારથી ત્રણ વર્ષ અને બે મહિના સુધી જેલમાં રહ્યો હતો.પ્રશ્ન એ હતો કે શું અપીલકર્તા પર લાદવામાં આવેલી સજા પહેલાથી જ પસાર થઈ ચૂકેલી અવધિ સુધી ઘટાડવામાં આવી શકે છે.તેનો હકારાત્મક જવાબ આપતા સર્વોચ્ચ અદાલતે અપીલકર્તા પર લાદવામાં આવેલી સજાનો સમયગાળો ઘટાડીને પહેલેથી જ પસાર થઈ ચૂકેલો સમયગાળો કરી દીધો હતો., ત્રણ વર્ષ અને બે મહિનાની વાસ્તવિક કેદ, ખાસ કરીને જ્યારે ટ્રાયલ કોર્ટને જાણવા મળ્યું કે આરોપીની કસ્ટડીમાંથી કંઈપણ મળી આવ્યું નથી, જે સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ એકમાત્ર આરોપી-અપીલકર્તા હતો.

લલિત કુમાર યાદવ ઉર્ફે કુરી વિરુદ્ધ ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય [ઉપરોક્ત] ના

કેસમાં આપવામાં આવેલા અન્ય એક ચુકાદામાં, ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા કલમ ૩૭૬/૫૧૧ અને આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૭૬/૫૧૧ હેઠળ નોંધાયેલી દોષિતતાની પુષ્ટિ કરવામાં આવી હતી અને આપવામાં આવેલી મૃત્યુદંડની

સજાને સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા રૂપાંતરિત કરવામાં આવી હતી અને આજીવન કેદમાં ફેરવવામાં આવી હતી.

પ્રતિવાદી-આરોપીના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા આપવામાં આવેલ છેલ્લો ચુકાદો ધવલ દલપતભાઈ પટેલ વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય [ફોજદારી અપીલ નંબર ૧૭૮-૧૭૯/૨૦૧૬] ના કેસમાં છે, જેમાં અપીલકર્તા પર આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૬૩, ૩૬૬ અને ૩૭૫ હેઠળ ગુનાનો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો. વિદ્વાન સત્ર ન્યાયાધીશે અપીલકર્તાને ઉપરોક્ત ગુના માટે દોષિત ઠેરવ્યો હતો. મુખ્ય આરોપ એ હતો કે અપીલકર્તા ફરિયાદી સાથે ભાગી ગયો હતો, જે ૧૪ વર્ષ અને ૧૦ મહિનાનો હતો. જો કે, તેણીની ઉંમર ૧૫ વર્ષથી ઓછી હોવાથી, આઈપીસીની કલમ ૩૭૬ હેઠળનો ગુનો પણ બહાર આવ્યો હતો. ટ્રાયલ કોર્ટ કલમ ૩૭૬ની જોગવાઈઓ લાગુ કરી હતી અને જણાવ્યું હતું કે ભાડૂતને સજા આપવા માટે પૂરતા અને વિશેષ કારણો છે, અને તે મુજબ, અપીલકર્તાને બે વર્ષની સખત કેદની સજા ફટકારી હતી. રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલમાં, ઉચ્ચ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે ઓછામાં ઓછી સાત વર્ષની સજા આપવી જોઈતી હતી અને તે મુજબ તેને બે વર્ષથી વધારીને સાત વર્ષ કરવામાં આવી હતી. ઉચ્ચ અદાલતના આદેશને સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ અપીલમાં પડકારવામાં આવ્યો હતો, જ્યાં માનનીય અદાલતને જાણવા મળ્યું હતું કે આવા કેટલાક કારણો હતા જે ટ્રાયલ કોર્ટના મતે ભાડૂતને સજા આપવા માટે પૂરતા

હતા, અને તેથી, ઉચ્ચ અદાલતે સજામાં વધારો ન કરવો જોઈએ.અહીં, તાત્કાલિક કેસમાં, સૂરતના વિદ્વાન સેશન્સ જજ દ્વારા નોંધાયેલા કારણોને ક્યારેય પર્યાપ્ત અને ભાડૂતને સજા આપવા માટે વિશેષ પુત્રી કહી શકાય નહીં., ૨ અગાઉ જણાવ્યા મુજબ ૧૦૦/= ના દંડ સાથે વર્ષ અને ૯ મહિના.

મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય વિરુદ્ધ બાલુ [ઉપરોક્ત] ના કિસ્સામાં, આરોપીને બળાત્કાર કરવા બદલ આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૭૬ હેઠળ ૭ વર્ષની સખત કેદની સજા ફટકારવામાં આવી હતી, જેને ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા ઘટાડીને પહેલેથી જ ભોગવેલી સજાનો સમયગાળો [એટલે કે., ૧૦ મહિનાઓ].સર્વોચ્ચ અદાલતે, અપીલને મંજૂરી આપતી વખતે અને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા બળાત્કાર માટે આપવામાં આવેલી સાત વર્ષની સખત કેદની સજાને પુનઃસ્થાપિત કરતી વખતે, ચુકાદો આપ્યો હતો અને અવલોકન કર્યું હતું કે, "આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૭૬ હેઠળ સજાપાત્ર ગુના માટે સજાના લઘુત્તમ ફરજિયાત સમયગાળાને ઘટાડવા માટે ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા ઉદ્દેશિત કોઈ પણ કારણોને પર્યાપ્ત અથવા વિશેષ કારણો તરીકે ગણી શકાય નહીં. ઉચ્ચ અદાલતે ગુનાની ગંભીરતા પર ધ્યાન આપ્યું હોય તેવું લાગતું નથી.પ્રતિવાદીએ સગીર પર બળાત્કાર કર્યો હોવાનું જાણવા મળતાં, આરોપીની ઉંમર કાં તો ૧૭ વર્ષ કે ૧૯ વર્ષની હતી, અથવા આરોપી ગ્રામીણ વિસ્તારમાંથી આવતો નિરક્ષર ગ્રામીણ છે તે આધાર પર સજા ઘટાડવા માટે,

આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૭૬ હેઠળ ન તો પૂરતું કે ન તો વિશેષ કારણ માનવામાં આવે છે.

રાજસ્થાન રાજ્ય વિરુદ્ધ વિનોદ કુમાર [ઉપરોક્ત] ના કિસ્સામાં, રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલને મંજૂરી આપતી વખતે, સર્વોચ્ચ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો હતો અને અવલોકન કર્યું હતું કે, નિર્ધારિત લઘુત્તમ સજા કરતાં ઓછી સજા આપવાની શક્તિનો અંધાધૂંધ અથવા નિયમિત રીતે ઉપયોગ થવો જોઈએ નહીં.તેનો ઉપયોગ તેના સમર્થન માટેના કારણો સાથે સાવચેતીપૂર્વક થવો જોઈએ.અદાલતે વધુમાં જણાવ્યું હતું કે ન્યાયિક વિવેકબુદ્ધિનો ઉપયોગ નિરપેક્ષપણે થવો જોઈએ અને આ અસાધારણ રાહત આપવા માટે વિશેષ અને પર્યાપ્ત કારણોની નોંધણી ફરજિયાત જરૂરિયાત છે.

પરમિંદર ઉર્ફે લડકા પોલા વિરુદ્ધ દિલ્હી રાજ્ય (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો હતો અને અવલોકન કર્યું હતું કે જે પર્યાપ્ત અને વિશેષ છે, તે ઘણા પરિબળો અને દરેક કેસની હકીકતો પર આધારિત હશે અને આ અદાલત દ્વારા કોઈ સ્ટ્રેઈટફોર્વર્ડ ફોર્મ્યુલા નક્કી કરવામાં આવી નથી.જો કે, વિધાનસભાએ કોર્ટને કોઈ પણ કેસમાં પર્યાપ્ત અને વિશેષ કારણો નોંધવાની જરૂર છે જ્યાં ઓછામાં ઓછી સાત વર્ષની સજા કરતાં ઓછી સજા લાદવાની હોય.બળાત્કારના ગુનાના સમયે આરોપીનું વર્તન, ફરિયાદીની ઉંમર અને

ફરિયાદી પર બળાત્કારના પરિણામો એ કેટલાક સુસંગત પરિબલો છે જે કોર્ટે સજાને ઘટાડીને લઘુત્તમ સજા કરતાં ઓછી કરવાના પ્રશ્ન પર વિચારણા કરતી વખતે ધ્યાનમાં લેવા જોઈએ. હકીકત એ છે કે બળાત્કારીએ ત્યારથી લગ્ન કર્યા હતા, તે એકમાત્ર કમાણી કરનાર હતો, તેનો પરિવાર હતો, વગેરે, બળાત્કારની સજાને વૈધાનિક લઘુત્તમથી નીચે લાવવા માટે પૂરતા અને વિશેષ કારણો ન હોવાનું માનવામાં આવે છે. વર્તમાન કેસમાં પણ, વિદ્વાન સેશન્સ જજ દ્વારા આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૭૬ [૧] હેઠળ સૂચવવામાં આવેલી સજાને ઘટાડીને લઘુત્તમ કરતાં ઓછી કરવા માટે કોઈ પર્યાપ્ત અને વિશેષ કારણો સોંપવામાં આવ્યા નથી.

સિંભુ અને અન્ય વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય [ઉપરોક્ત] ના કેસમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતની પૂર્ણ ખંડપીઠે અપીલકર્તા-આરોપીઓને કલમ ૩૭૬ (૨) (જી) આઈ. પી. સી. હેઠળ આપવામાં આવેલી સજામાં ઘટાડાના પ્રશ્ન પર નિર્ણય લેતી વખતે [કારણ કે તે ફોજદારી કાયદો (સુધારા) અધિનિયમ, ૨૦૧૩ પહેલાં હતો] પીડિતાના સમાધાનના સોગંદનામાના આધારે સજા ઘટાડીને ૧૦ વર્ષથી ઓછી કરવાની અપીલકર્તાની અરજીને નકારી કાઢી હતી કે આ ઘટના ૧૮ વર્ષ પહેલાં બની હતી અને પીડિતાને જીવનમાં સમાધાન કરવામાં આવ્યું હતું. સર્વોચ્ચ અદાલતના અવલોકનો અનુસાર, પક્ષકારો વચ્ચે અનુગામી સમાધાન જેમાં પીડિતાને આરોપીની સજાને ઘટાડીને પહેલેથી જ પસાર કરેલા

સમયગાળામાં ઘટાડવામાં કોઈ વાંધો નથી, તે ઘણીવાર દબાણ અને તેની મજબૂરીનું પરિણામ હોઈ શકે છે અને તેને સજા ઘટાડવા માટેનો આધાર ગણવો અસુરક્ષિત રહેશે. બળાત્કાર જેવા ઘોર ગુના માટે સજા આપતી વખતે અદાલતોએ નરમ વલણ ન અપનાવવું જોઈએ. સર્વોચ્ચ અદાલતે પુનરોચ્ચાર કર્યો હતો કે પરંતુક એક અપવાદ કલમ હોવાથી, તેનો કડક અર્થ કાઢવો જોઈએ.

સુરત ખાતેના વિદ્વાન સેશન્સ જજ દ્વારા પ્રતિવાદી-આરોપીને કાયદા હેઠળ નિર્ધારિત લઘુત્તમ સજા કરતાં ઓછી સજા આપતી વખતે આપેલા કારણોને ધ્યાનમાં લેતા, વિદ્વાન ટ્રાયલ જજ તરફથી સૌથી અનૌપચારિક અભિગમ પ્રતિબિંબિત થાય છે. વધુમાં, "પર્યાપ્ત અથવા વિશેષ કારણો" કરતાં સજા ઘટાડતી વખતે વિદ્વાન સેશન્સ જજ દ્વારા કોઈ સારા કારણો આપવામાં આવ્યા નથી. વિદ્વત ટ્રાયલ ન્યાયાધીશે બળાત્કારની પીડિતા અને સમગ્ર સમાજ પ્રત્યે સંવેદનશીલતાનો અભાવ દર્શાવ્યો છે. અદાલતો પાસેથી અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે કે તેઓ સજાની વ્યવસ્થાને યોગ્ય રીતે સંચાલિત કરે અને કરેલા ગુનાને અનુરૂપ સજા લાદે. આથી, મૂળ ફરિયાદી દ્વારા પસંદ કરાયેલી હાલની ફોજદારી અપીલ તેમજ પુનરીક્ષણ અરજીને મંજૂરી આપવામાં આવે તે યોગ્ય છે.

આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૭૬ હેઠળ, જે કોઈ પણ, પેટા-કલમ (૨) દ્વારા પૂરા પાડવામાં આવેલા કેસો સિવાય, બળાત્કાર કરે છે, તેને સાત વર્ષથી

ઓછી નહીં પરંતુ જે આજીવન હોઈ શકે અથવા જે દસ વર્ષ સુધી વિસ્તરી શકે તેવી મુદત માટે કેદની સજા કરવામાં આવશે અને જ્યાં સુધી બળાત્કાર કરાયેલ મહિલા તેની પોતાની પત્ની ન હોય અને તેની ઉંમર બાર વર્ષથી ઓછી ન હોય ત્યાં સુધી દંડ પણ કરવામાં આવશે, જે કિસ્સામાં, તેને બે વર્ષ સુધીની મુદતની કેદ અથવા દંડ અથવા બંને સાથે સજા કરવામાં આવશે.પરંતુ અદાલત, ચુકાદામાં ઉલ્લેખિત પર્યાપ્ત અને વિશેષ કારણોસર, સાત વર્ષથી ઓછી મુદત માટે કેદની સજા ફટકારી શકે છે.અહીં, અગાઉ અવલોકન કર્યા મુજબ, સાત વર્ષથી ઓછી સજા માટે આરોપીઓને કોઈ પર્યાપ્ત અથવા વિશેષ કારણો ઉપલબ્ધ નથી.આ ગુના હેઠળ નિર્ધારિત લઘુત્તમ સજા સાત વર્ષની છે.વિદ્વત ટ્રાયલ જજે આરોપી દ્વારા બળાત્કાર કરવાના ફરિયાદીના કેસનો પણ સ્વીકાર કર્યો છે, પરંતુ અહીં ઉપર ઉલ્લેખિત કારણોસર ભાડૂતને સજા ફટકારી છે.આરોપીઓને આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૬૦,૩૬૬ અને ૩૭૬ હેઠળ બે વર્ષ અને નવ મહિનાની સાદી કેદની સામાન્ય સજા અને માત્ર ૩.અહીં, આપણે અવલોકન કરવું જોઈએ કે સજા આપતી અદાલતો પાસેથી અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે કે તેઓ સજાના પ્રશ્નને ધ્યાનમાં રાખીને તમામ હકીકતો અને સંજોગો પર વિચાર કરે અને કરેલા ગુનાને અનુરૂપ સજા લાદે.અદાલતોએ આ કેસની જેમ નાની ઉંમરની નિર્દોષ, અસહાય છોકરીઓ પર બળાત્કારના ઘોર ગુનાના કેસોમાં સોસાયટી દ્વારા ન્યાય માટે કરવામાં આવેલી પ્રશંસા સાંભળવી જોઈએ અને યોગ્ય સજા લાદીને તેનો જવાબ આપવો જોઈએ.વધુમાં, ગુનાની સામાજિક અસર, ખાસ કરીને જ્યાં તે મહિલાઓ

સામેના ગુના સાથે સંબંધિત હોય, તેની અવગણના કરી શકાતી નથી અને તેના માટે અનુકરણીય સારવારની જરૂર છે.તેથી, અદાલતો પાસેથી અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે કે તેઓ મહિલાઓ સામેના જાતીય ગુનાના કેસનો અત્યંત સંવેદનશીલતા સાથે પ્રયાસ કરે અને નિર્ણય લે.આવા કિસ્સાઓમાં કડક અને કડક કાર્યવાહી કરવાની જરૂર છે.એકવાર કોઈ વ્યક્તિને બળાત્કારના ગુના માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવે, તો તેની સાથે ભારે હાથથી વ્યવહાર થવો જોઈએ.આમ, તમામ સંજોગો અને કાનૂની સ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને, આ અદાલતનો મત છે કે જ્યારે આ કેસમાં કોઈ પર્યાપ્ત અથવા વિશેષ કારણો ન હોય, ત્યારે આરોપીઓને કાયદા હેઠળ સૂચવ્યા મુજબ સાત વર્ષની સજા અને આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૬૩,૩૬૬ અને ૩૭૬ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે ૩.

પરિણામે, ગુજરાત રાજ્ય દ્વારા પસંદ કરાયેલી ફોજદારી અપીલ તેમજ મૂળ ફરિયાદી દ્વારા પસંદ કરાયેલી ફોજદારી પુનરાવર્તન અરજીને મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.પ્રતિવાદી-આરોપીને આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૬૩,૩૬૬ અને ૩૭૬ હેઠળ સજાપાત્ર ગુના માટે સાત વર્ષની સખત કેદની સજા ભોગવવાનો અને રૂ. ૫,૦૦૦/= નો વધારાનો દંડ ચૂકવવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવે છે અને તેની નિષ્ફળતામાં ત્રણ મહિનાની જેલની સજા ભોગવવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવે છે.તમામ વાક્યો એક સાથે ચાલવાના છે.તે આજથી છ અઠવાડિયાના સમયગાળાની અંદર સુરત ખાતેના સેશન્સ જજ સમક્ષ આત્મસમર્પણ કરશે અને

સજાનો બાકીનો ભાગ ભોગવશે.આરોપી દ્વારા ન્યાયિક કસ્ટડીમાં વિતાવેલો સમય સેટ-ઓફ આપવામાં આવશે.

જો પ્રતિવાદી ઉપરોક્ત સમયગાળાની અંદર આત્મસમર્પણ કરવામાં નિષ્ફળ જાય, તો ૧૧મા ચીફ જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ, ફર્સ્ટ ક્લાસ, સુરતને તેને કસ્ટડીમાં લેવા અને સજાના બાકીના ભાગની સજા ભોગવવા માટે તેને જેલમાં મોકલવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવે છે.

દરેક કેસમાં બહાર પાડવામાં આવેલ નિયમ નિસીને ઉપરોક્ત શરતોમાં સંપૂર્ણ બનાવવામાં આવે છે.

રજિસ્ટ્રીને આ ચુકાદાની નકલ જાણીતા સેશન્સ જજ, સુરતને મોકલવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો છે.

(ન્યાયમૂર્તિ શ્રી અનંત એસ. દવે)
(ન્યાયમૂર્તિ શ્રી બી. એન. કારિયા)

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.